



*Savez za esperanto Bosne i Hercegovine*  
**Esperanto-ligo de Bosnio kaj Hercegovino**  
*Савез за есперанто Босне и Херцеговине*

**OKRUGLI STO**

# **JEZIK I VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA**

**SARAJEVO, 20-21. FEBRUAR 2025. GODINE**



**POD POKROVITELJSTVOM**  
**FEDERALNOG MINISTARSTVA OBRAZOVANJA I NAUKE**



## Sadržaj

1. O organizatoru.....	3
2. Pokrovitelj.....	3
3. Cilj Okruglog stola .....	3
4. Teme .....	4
5. Ključni uvodničari .....	4
6. Učesnici .....	4
7. Program okruglog stola .....	5
8. Radni jezik / prevod.....	6
9. Lokacije .....	6
10. Mediji i informisanje javnosti .....	6
Publikovanje izlaganja i diskusija .....	6
11. Ključne kontakt informacije .....	6
Prilog 1: Lista učesnika .....	7
Uvodničari .....	7
Učesnici sa saopštenjima .....	10
Učesnici u diskusijama .....	10
Učesnici i organizatori.....	13
Obraćanje na večernjem prijemu u ime Akademije nauka i umjetnosti BiH.....	16
Prilog 2: Sažeci uvodnih obraćanja .....	17
Prvi panel.....	17
Drugi panel .....	18
Treći panel .....	19



## 1. O organizatoru

Savez za esperanto Bosne i Hercegovine je udruženje pristalica međunarodnog jezika esperanta koje djeluje na području cijele Bosne i Hercegovine. Savez baštini tradiciju esperantske ideje još od 1910. godine kada je osnovano prvo esperantsko društvo na prostoru BiH.

Osnovni cilj Saveza za esperanto BiH je širenje međunarodnog jezika esperanta među građanima cijele BiH, razvijanje pokreta za esperanto i organizovanje članstva za praktičnu upotrebu esperanta u međunarodnim odnosima u svrhu uklanjanja jezičkih prepreka, a radi učvršćivanja mira, zaštite ljudskih prava, jačanja uzajamnog poštovanja i prijateljstva, razmjene duhovnih dobara i razvijanja demokratskih principa u međunarodnim odnosima.

Savez za esperanto BiH ima dugu tradiciju i bogatu historiju društvenog aktivizma, kao i doprinosa bosanskohercegovačkoj nauci u vidu organizovanja nekoliko naučno-stručnih skupova, kao što su:

- Evropska unija jučer, danas, sutra - jezički i kulturni aspekti, Sarajevo 2010. godine
- Društveni aspekti pokreta za esperanto, Banja Luka 1987. godine
- Jezik i međunarodno komuniciranje, Sarajevo 1984. godine
- Jezik i rasizam, Sarajevo 1976. godine.

## 2. Pokrovitelj

Pokrovitelj i glavni finansijer Okruglog stola je Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke.

## 3. Cilj Okruglog stola

Jezik i vještačka inteligencija je tema koja spaja dvije naučne oblasti, humanističke i tehničke nauke. Namjera skupa je omogućiti interdisciplinarnu raspravu i podstaći na dalje izučavanje ova dva fenomena, ali i polučiti nove poglede i primjenjive ideje.

Okupljanjem relevantnih osoba iz domaćih i međunarodnih naučnih i stručnih krugova, namjera je inicirati naučno-stručnu raspravu o različitim aspektima i pitanjima razvoja jezika, mogućnostima primjene vještačke inteligencije, metodološkim pristupima i istovremeno povećati dostupnost informacijama na nacionalnim, etničkim i planskim jezicima.

Jedan od ciljeva je ponuditi platformu za razmjenu prakse, iskustava i ideja o upotrebi i perspektivi umjetne inteligencije u svijetu i BiH. Istovremeno, kroz medijsku promociju žele se popularizirati teme digitalizacije, vještačke inteligencije i primjene savremenih tehnoloških i komunikacijskih rješenja u praksi (nastavi, nauci, privredi itd.).



## 4. Teme

Okrugli stol je koncipiran kao dvodnevni događaj sa uvodnim izlaganjima u trajanju do 20 minuta, a nakon svakog izlaganja, uslijediće diskusija zainteresovanih učesnika, koju će moderirati predsjedavajući sesije. Tema o kojima će, među ostalim, biti raspravljano na skupu:

- Matematički i računarski principi obrade jezika i mašinskog učenja.
- Veliki jezički modeli: Trenutno stanje, društveni utjecaj i prilike za inovacije.
- Primjene vještačke inteligencije u jezičkim istraživanjima.
- Prirodni, izvještačeni i vještački jezik.
- Etička razmatranja o korištenju vještačke inteligencije u univerzitetskom obrazovanju.
- Interkulturalna komunikacija i moguća uloga vještačkog jezika kao medija komunikacije.

## 5. Ključni uvodničari

Namjera je okupiti naučnike, stručnjake i istraživače iz oblasti nauke o jeziku, obrazovnih nauka, komunikoloških i društvenih nauka te informacionih tehnologija da podijele svoja iskustva i uvide te sudjeluju u domišljatim raspravama o upotrebi umjetne inteligencije u istraživanju jezika, didaktike, utjecaja mašinskog prevođenja na jezik, njegovu etičku upotrebu, naknadno uređivanje i drugo.

Ciljnom selekcijom ključnih govornika, osigurana su uvodna obraćanja najmanje šest ključnih uvodničara. Težnja je da struktura uvodničara bude raznovrsna, da ima doktore nauka, govornike koji se bave primjenom teme u praksi, kao i istraživače iz drugih država da bi ovaj skup imao referentne uvodničare, spoj nauke i prakse, te domaće i međunarodne uvide u temu.

Sažetak uvodnih izlaganja je u prilogu.

## 6. Učesnici

Prilikom pozivanja blizu trideset učesnika, željeli smo osigurati širinu pristupa i pogleda o temi skupa iz različitih naučnih, stručnih i iskustvenih oblasti iz zemlje i inozemstva.

Dio učesnika će biti odabran i direktno pozvan, a biće otvorena i mogućnost da se zainteresirani učesnici direktno jave organizatoru i izraze želju za učešće. Nakon prijave, učesnici će dobiti potvrdu o prihvaćenoj registraciji i tehničke informacije.

Konačna lista potvrđenih učesnika je u prilogu.



## 7. Program okruglog stola

<b>Četvrtak, 20. 2. 2025.</b>	
10.00 - 10.30	Otvaranje skupa, pozdravna obraćanja organizatora, pokrovitelja i gostiju <b>g. Šefik Rizvanović</b> , predsjednik Saveza za esperanto BiH <b>prof. dr. Jasmin Velagić</b> , dekan Elektrotehničkog fakulteta u Sarajevu (TBC) <b>prof. dr. Jasna Duraković</b> , federalna ministrica obrazovanja i nauke (TBC)
10.30 - 12.30	Uvodna izlaganja, panelom moderira <b>prof. dr. Fahira Fejzić-Čengić</b> <b>prof. dr. Samir Ribić</b> „ <i>Kako to radi? - demistifikacija tajne principa rada digitalnog računara i inteligentnih algoritama</i> „ <b>prof. dr. Amila Akagić</b> „ <i>Veliki jezički modeli: Trenutno stanje, društveni utjecaj i prilike za inovacije</i> “ <b>prof. dr. Razija Turčinhodžić Mulahasanović</b> „ <i>Mašinsko učenje</i> “ Diskusija
12.30 - 14.30	Pauza za ručak (restoran Regina, Kranjčevićeva 35)
14.30 - 16.45	Uvodna izlaganja, panelom moderira <b>Amir Hadžiahmetović</b> , mag. inf. <b>prof. dr. Federico Gobbo</b> „ <i>Etička razmatranja o korištenju vještačke inteligencije u univerzitetskom obrazovanju</i> “ <b>doc. dr. Senija Šehanović</b> „ <i>(Zlo)upotreba ChatGPT-a u visokom obrazovanju Bosne i Hercegovine - case study</i> “ <b>Semir Hambo</b> , mag. hist. „ <i>Mediji i vještačka inteligencija</i> “ Diskusija
20.00 - 22.00	Prijem za učesnike skupa <b>g. Šefik Rizvanović</b> , predsjednik Saveza za esperanto BiH <b>prof. dr. Marina Katnić-Bakaršić</b> , Akademija nauka i umjetnosti BiH Večera (hotel Holiday, Zmaja od Bosne 4)
<b>Petak, 21. 2. 2025.</b>	
9.30 - 11.30	Uvodna izlaganja, panelom moderira <b>prof. dr. Samir Ribić</b> <b>prof. dr. Fahira Fejzić-Čengić</b> „ <i>Interkulturalna komunikacija i moguća uloga vještačkog jezika kao medija komunikacije</i> “ <b>prof. dr. Amela Šehović</b> „ <i>Vještačka inteligencija i njena primjena u jezičkim istraživanjima</i> “ <b>doc. dr. Jasmin Hodžić</b> „ <i>Prirodni, izvještačeni i vještački jezik – teolingvistička perspektiva</i> “ Diskusija Zatvaranje skupa



## 8. Radni jezik / prevod

Radni jezik Okruglog stola će biti bosanski/hrvatski/srpski. Za govornike na esperantu biće osiguran prevod njihovih uvodnih izlaganja i diskusija.

Prevođenje neće biti osigurano izvan zvaničnih sesija, kafe pauza, obroka te će svi učesnici biti ohrabreni da ostvaruju međusobnu komunikaciju na njima željeni način.

## 9. Lokacije

Mjesto održavanja skupa je Sarajevo, u sali „Samsung Lab“ na 3. spratu Elektrotehničkog fakulteta u Sarajevu (Zmaja od Bosne bb). U restoranu Regina (Kranjčevićeva 35) biće organizovan ručak prvi dan, a sala “Hercegovina”, hotela Holiday (Zmaja od Bosne 4), biće mjesto prijema i večere.

## 10. Mediji i informisanje javnosti

Putem novinskih agencija, elektronskih i pisanih medija javnost će biti adekvatno informisana o održavanju skupa, temama i govornicima na skupu.

Domaći naučni časopisi i mediji koji izvještavaju o nauci biće pozvani da učestvuju u skupu.

Otvaranje skupa biće posebno najavljeno te će biti omogućeno svim zainteresovanim medijima snimanje kadrova, uzimanje izjava i snimanje reportaža.

### Publikovanje izlaganja i diskusija

Organizator je planirao audiovizuelno snimanje svih izlaganja i diskusija oba dana skupa.

Planirano je da, kao nastavak ovog projekta, u skorijoj budućnosti, snimljeni materijal sa skupa bude obrađen i publikovan u formi zbornika radova, uz prethodno odobrenje autora.

Također, biće omogućeno domaćim i međunarodnim stručnim i naučnim časopisima da preuzmu i objave izlaganja sa skupa, uz prethodnu saglasnost autora.

## 11. Kontakt osobe

Predsjednik Organizacionog odbora

g. Šefik Rizvanović, dipl. el. ing. - predsjednik Saveza za esperanto BiH

Voditelj projekta

g. Edin Čolić, mag. comm. - sekretar Saveza za esperanto BiH (tel. +387 61 508 820)



## Prilog 1: Lista učesnika

### Uvodničari



#### **prof. dr. Amila Akagić**

Vanredna profesorica na Odsjeku za računarstvo i informatiku na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Njeno istraživanje obuhvata širok spektar tema, uključujući umjetnu inteligenciju, kompjuterski vid, mašinsko učenje, digitalnu obradu signala, arhitekture računara i ugrađene sisteme. Prof. dr. Akagić je diplomirala i magistrirala elektrotehniku na Univerzitetu u Sarajevu, 2006. i 2009. godine. Završila je doktorat na Keio Univerzitetu u

Japanu 2013. godine. Objavila je više od 50 radova u prestižnim međunarodnim časopisima i na konferencijama, dajući značajan doprinos u nekoliko naučnih disciplina. Prof. dr. Akagić nedavno je uključena u razvoj novog studijskog programa na Univerzitetu u Sarajevu - *Nauka o podacima i umjetna inteligencija*, koji je počeo u oktobru. Ovaj pionirski program je prvi te vrste u državama regije koji treba transformisati obrazovnu scenu, nudeći studentima najnovija postignuća i znanja iz ove oblasti.



#### **prof. dr. Fahira Fejzić-Čengić**

Rođena je u Visokom gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju kao učenik generacije. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala na Fakultetu političkih nauka na Odsjeku za komunikologiju / žurnalistiku. U zvanje redovnog profesora izabrana je 2015. godine. Predaje nastavne discipline: Teorija informacija, Printano novinarstvo, Istraživačko novinarstvo, Medijska kultura, Filozofija medija. Napisala je veliki broj stručnih i naučnih radova te

osamnaest knjiga: *Medijska globalizacija svijeta* (2004), *Uvod u teoriju informacija* (2008) – udžbenik za studente, *Medijska kultura u Bosni i Hercegovini* (2009), *Prilozi za istraživanje sociokulturnog položaja žene u BiH* (izabrana bibliografija 1900-2010, koautorice Tahirović, Mušinović, Dedović, Ibrahimović, Šuško, Šeta - 2011), *Riječ je temelj društvenog života* (2012), *Stvarnost i mediji* (I izdanje 2014. i II izdanje 2016), *Nelagode s medijima* (2016), *Putopisi – Čuvari frekvencija* (2011), *Balkanski putopisi* (2015), *Evrad - Seven days of Heart* (2020), *Knowledge Crisis of Modern Time* (2019), *Kao ribe u vodi* (2018), *Medijski zapis o zemlji* (2021), *Život je veći od svake obmane*, eseji o društvu i medijima (2022), koautor knjige sa Halimom Sofradžija *Uvod u studije medija* (2022) kao i monografije *Lav Bosanski* (2022. I izdanje i Lav bosanski II izdanje 2023) te



*Savremeni oblici komuniciranja* (koautori Šljivo-Grbo, Sefo, 2023). Učestvovala je u brojnim naučnim, međunarodnim i domaćim konferencijama, kongresima i simpozijima. Bila je sekretar Odsjeka, u dva navrata bila je šef Odsjeka za komunikologiju / žurnalistiku na Fakultetu političkih nauka. Dobitnik je interne nagrade Fakulteta za najbolji osvrt 2008. godine za tekst o knjizi Carle del Ponte, objavljen u časopisu ANUBiH "Dijalog". Dobitnica je interne nagrade GHM „Plaketa GHM“ za 2019. godinu te „Plakete princeze Dževher“ za društveni ženski aktivizam 2024. godine.



**prof. dr. Federico Gobbo (R. Italija/K. Nizozemska)**

Redovni profesor na specijalnoj katedri Univerziteta u Amsterdamu. Katedru Interlingvistika i esperanto kosponzorirana Univerzalna esperanto asocijacija (UEA). Suosnivač istraživačkog centra ACLC (Amsterdamski centar za jezik i komunikacije). Posjeduje titulu doktora informatike. Godine 2009. na Univerzitetu Insubria odbranio je disertaciju na engleskom jeziku o gramatici prijedloga i konstruktivnoj lingvistici. Predaje i istražuje informatičke i lingvističke teme na mnogim univerzitetima. Vrijedno je spomenuti da je 2012. godine bio gostujući profesor na esperantskom otoku Hajnana, na poziv Nankina Univerziteta u Kini.



**dr. sc. Jasmin Hodžić**

Jasmin Hodžić je doktor humanističkih nauka iz područja lingvistike. Direktor je Instituta za jezik Univerziteta u Sarajevu gdje je ranije zaposlen kao viši stručni saradnik. Objavio je najmanje 50 radova o jeziku i učestvovao u više od 50 naučnih konferencija. Potpisuje autorstvo sedam knjiga. Najviše se bavi sintaksom, akcentologijom, sociolingvistikom i opštom lingvistikom.



**prof. dr. Samir Ribić**

Redovni profesor na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na predmetima Operativni sistemi, Sistemsko programiranje i Programski jezici i prevodioci. Računarstvom i informatikom bavi se više od 40 godina, radeći kao softverski inženjer i tehnički direktor, a kasnije asistent i profesor na Elektrotehničkom fakultetu. Doktorirao je iz oblasti implementacije programskih jezika. Objavio je 26 naučnih i oko 60 stručnih radova te tri knjige. Član IEEE, Tehničkog komiteta za standardizaciju IT i Univerzalnog esperanto saveza (UEA).





**prof. dr. Amela Šehović**

Redovna je profesorica za savremeni bosanski, hrvatski i srpski jezik na Odsjeku za bosanski, hrvatski i srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Bavi se leksikologijom, leksikografijom, tvorbom riječi, frazeologijom, stilistikom i sociolingvistikom. Objavila je preko šezdeset naučnih i stručnih radova u referentnim domaćim i inozemnim časopisima i zbornicima te uredila zbornik radova sa Četrnaeste konferencije Komisije za tvorbu riječi Međunarodnoga komiteta slavista *Univerbacija/Univerbizacija u slavenskim jezicima*, 2018. Učestvovala je u više naučnih skupova, kongresa, okruglih stolova i kolokvija u zemlji i inozemstvu, a kao gostujući profesor držala je predavanja u Njemačkoj (Würzburg, Halle-Wittenberg), Austriji (Graz, Klagenfurt) i Sloveniji (Ljubljana). Stalna je članica Komisije za tvorbu riječi (od 2012. godine) i Komisije za stilistiku (od 2016. godine) Međunarodnoga komiteta slavista. Od 2019. godine članica je Centra za leksikologiju i leksikografiju ANUBiH. Dosad je objavila knjige: *Leksika orijentalnog porijekla u frazemama bosanskog jezika* (sa Đenitom Haverić), 2017. (<http://www.ff-eizdavastvo.ba/Knjige/.aspx>), *Riječi perzijskog porijekla u bosanskom jeziku* (sa Đenitom Haverić), 2017, *Jezik u bosanskohercegovačkim dramama* (sociolingvistički pristup), 2012, *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik* (sa Senahidom Halilovićem i Ilijasom Tanovićem), 2009, *Negativan uticaj stranih jezika na maternji jezik* (posljedice jezičke interferencije u jeziku povratnika iz zemalja prijema) (sa Ilijasom Tanovićem), 2004. te u koautorstvu *Rječnik bosanskoga jezika*, 2010.



**prof. dr. Razija Turčinhodžić Mulahasanović**

Vanredna profesorica na Elektrotehničkom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, gdje je doktorirala 2015. godine na Odsjeku za računarstvo i informatiku, u oblasti vještačke inteligencije. Nosilac je zlatne značke Univerziteta u Sarajevu. Tokom rada kao asistent i profesor koncipirala je i držala više od 15 predmeta iz oblasti programiranja, informacionih sistema, baza podataka, kompjuterske grafike, računarskih mreža, računarskih simulacija i primijenjene matematike u računarstvu i informatici. Trenutno se bavi primijenjenom matematikom u računarstvu i informatici te simulacijama i sigurnosti u računarstvu i informatici.



## Učesnici sa saopštenjima



### **Semir Hambo, mag. hist.**

Magistar historije i novinar sa više od jedanaest godina iskustva u medijima. Šest godina glavni i odgovorni urednik portala Klix.ba, najčitanijeg i vjerovatno najutjecajnijeg medija u BiH. Učesnik u brojnim domaćim i međunarodnim konferencijama iz oblasti medija. Završio jednogodišnju školu Američke trgovačke komore "Leader roots", a također član stručnjaka za akreditaciju visokoškolskih ustanova.



### **doc. dr. Senija Šehanović**

Doc. dr. Senija Šehanović je vanjska saradnica Univerziteta u Zenici iz oblasti medija i komunikologije, gdje dugi niz godina predaje na studijskim programima koji izučavaju nastavnu komunikaciju, korporativno komuniciranje te unapređenje opštih komunikacijskih i medijskih vještina. Prethodno je završila kvantitativno-analitički odsjek Ekonomskog fakulteta u Sarajevu te bila programer-dizajner u jednom od najvećih računarskih centara bivše države. U svojoj akademskoj i istraživačkoj karijeri u posljednje tri godine posebno se fokusira na benefite i izazove koje donosi primjena vještačke inteligencije (AI) u oblasti visokog obrazovanja. Aktivno je uključena u organizaciju i vođenje brojnih naučnih i stručnih skupova koji doprinose razvoju privrede i civilnog društva, ali i ličnom i profesionalnom razvoju mladih ljudi u lokalnoj zajednici.

## Učesnici u diskusijama



### **prof. dr. Halid Bulić**

Redovni profesor na Odsjeku za bosanski, hrvatski i srpski jezik Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Autor je desetak knjiga i stotinjak naučnih i stručnih radova te urednik magazina za jezik i književnost *Lingvazin*. Uže oblasti njegova istraživačkog zanimanja su savremeni bosanski jezik, opšta lingvistika, morfologija, pragmatika i umjetni jezici. Od 2020. godine uređuje lingvistički blog *Halid Bulić* ([www.halidbulic.ba](http://www.halidbulic.ba)).



**dr. sc. Belkisa Dolić**

Zaposlena na Pedagoškome fakultetu Univerziteta u Bijaću u zvanju vanrednog profesora za užu naučnu oblast savremeni bosanski jezik. Objavila je dvadesetak naučnih i stručnih radova te učestvovala u nekoliko naučnih skupova, konferencija i simpozija. Oblasti njenoga naučnog interesovanja su: diskursna analiza, pragmatika, stilistika i dijalektologija.



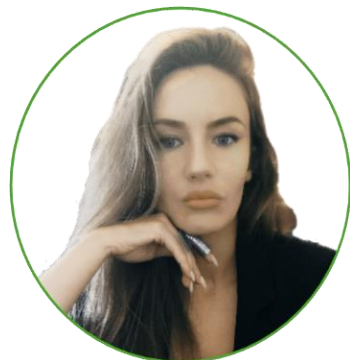
**Amir Hadžiahmetović, mag. inf. (Kraljevina Danska)**

Elektroinženjer, magistar informatike. Do početka devedesetih godina prošlog vijeka, živio, studirao i radio u Sarajevu, a sada živi i radi u Kopenhagenu, Danska. Profesionalno se bavi cyber-sigurnošću i IT arhitekturom. Nekoliko godina koristi umjetnu inteligenciju kao pomoćno sredstvo u rješavanju poslovnih zadataka. Paralelno sa informatikom bavi se i muzikom. Nastupao je širom Evrope sa svojim bendovima, izdao četiri CD-a i jedan LP, ne računajući singlove i kompilacije. Zanimaju ga jezici, a pored drugih, tečno govori i esperanto.



**Ankica Jagnjić, prof. (Republika Hrvatska)**

Profesorica matematike i informatike, dugo radila u obrazovanju kao profesor, ali i na projektima unapređenja obrazovanja digitalnim alatima. Završila e-learning akademiju na Carnetu, a vodila i projekt pup.skole.hr – portal sa digitalnim materijalima za učenike i nastavnike u okviru Microsoftovog programa Suradnici u učenju. Trenutno radi kao državni službenik, na području javne nabavke vezane uz informacijske tehnologije. Esperantom se bavi više od 40 godina, u početku kao entuzijast, a kasnije i kao dio porodičnog projekta: edukacije svoje troje djece dvojezično direktnom metodom. Važan dio njenog djelovanja je i vođenje radionica obiteljskekonstelacije.eu kojima se bavi devet godina. Informatika i jezici su dio životnog interesa.



**Jelena Kalinić, MA**

Diplomirala biologiju i ruski jezik, master iz komparativne književnosti. Naučna i zdravstvena novinarka. Bavi se temama odnosa nauke, tehnologije, društva i demokratije. Predsjednica Udruženja građana Društvo za promociju prirodnih nauka "Nauka i svijet", Bosna i Hercegovina. Osnovala je internet stranicu „Nauka govori“. U izboru "European Science Journalist of the Year 2022" osvojila drugo mjesto.



**doc. dr. Nasir Muftić**

Nasir Muftić je docent na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Njegovo interesovanje je u oblasti regulacije digitalnih tehnologija. Iskustvo je stekao u oblasti prava intelektualnog vlasništva, regulatornog prava i građanskog prava. Odrubio je doktorat o temi "Građansko pravo i vještačka inteligencija: prema održivom pravnom okviru i pitanju odgovornosti".



**Josip Pleadin (Republika Hrvatska)**

Esperantski izdavač i prevoditelj, osnivač i voditelj Dokumentacijskog esperantskog centra (DEC) u Đurđevcu, službenog arhiva hrvatskih esperantista. Esperantist od 1979. Autor više djela iz esperantske historije i književnosti. Učesnik nekoliko seminara i Erasmus+ projekata o digitalnim tehnologijama, digitalizaciji u arhivarstvu i umjetnoj inteligenciji.



**Jovan Zarković, prof. (Republika Srbija)**

Diplomirao na Filološkom fakultetu u Beogradu, Odsjek za ruski jezik i književnost. Bio je profesor ruskog jezika te profesionalni prevodilac u Privrednoj komori Jugoslavije, a penzionisan je kao samostalni prevodilac sa statusom slobodnog umjetnika. Dugi niz godina član je Udruženja naučnih i profesionalnih prevodilaca Srbije, te drži kurseve ruskog jezika za prevodioce postdiplomce. Od 1986. redovni je član Esperantskog instituta Srbije. Od 1976. do 1992. godine učestvovao je u raznim seminarima o interlingvistici i držao kurseve esperanta, među ostalim, u Beogradu, Pančevu, Sarajevu, Bugarskoj, Danskoj, Sjedinjenim Američkim Državama (San Francisco State University) i Albaniji (Univerzitet u Tirani). Objavio je veliki broj članaka u časopisima "Translator", "Bridges", "Fonto" (Brazil) i "La KancerKliniko" (Francuska). Dugogodišnji predsjednik Udruženja naučnih i profesionalnih prevodilaca Srbije. Od 2021. godine jedan od osnivača i predsjednik Udruženja esperantista Srbije.





## Učesnici i organizatori



### **Šefik Rizvanović, dipl. ing. el.**

Rođen je 1945. godine u Stocu, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Elektrotehničkom fakultetu u Sarajevu, smjer automatika. Profesionalnu karijeru je gradio u Tuzli i Sarajevu, kao i putem svoje privatne firme iz oblasti inženjeringa automatike, trgovine, servisa i zastupanja stranih firmi. Svoje radove je objavljivao u stručnim časopisima, dnevnim i sedmičnim listovima, kao i na esperantu. Autor je nefikcijskog romana "Okus šandude". Trenutno je

predsjednik Saveza za esperanto BiH



### **Edin Čolić, mag. comm.**

Zvanje magistra komunikologije stekao na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu. Bio je aktivan u omladinskom sektoru, nekoliko godina profesionalno angažovan u nevladinom sektoru, a duže od decenije državni službenik Predsjedništvu BiH. Decenijama član, a trenutno sekretar Saveza za esperanto BiH.



### **Brankica Sumenić – Bajić**

Rođena u Sarajevu. Zvanje akademski produkt dizajner stekla na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu. Zaposlena u "JP BH Pošta" d.o.o. Sarajevo kao šefica Odjeljenja za BH marku i grafički dizajn u Službi marketinga. Decenijama je član Saveza za esperanto BiH. Sa Senadom Čolićem koautorica dizajna za prigodnu poštansku marku i kovertu o temi "Jubilej, 100 godina od osnivanja Svjetske esperanto organizacije UEA " (10. 3. 2008).



### **Selma Zvirac, profesorica**

Diplomu profesorice bosanskog, hrvatskog i srpskog jezika i književnosti bh. naroda stekla na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Dugogodišnji član Saveza za esperanto BiH i Svjetskog saveza esperanto-omladine. Prilikom organizacije Svjetskog kongresa esperanto-omladine 2006. godine u Sarajevu bila je zadužena i za odnose sa javnošću, kao i na kasnijim skupovima u organizaciji Saveza. Od 2005. godine radi kao lektorica na Radio-televiziji Federacije BiH.



**Vildana Delalić-Elezović, dipl. ing. el.**

Zvanje inženjerke elektrotehnike stekla je na Univerzitetu u Sarajevu, a iskustvo u sektoru telekomunikacija, a kasnije kao menadžerica i koordinatorica velikih projekata u nevladinom sektoru, te kroz angažman u OSCE-u na projektima iz oblasti borbe protiv korupcije i demokratskih izbora. Radi volonterski i aktivno na promociji inkluzije i ravnopravnosti mladih, naročito djevojčica i žena, kroz sport i društveni angažman. Dugogodišnja aktivistkinja Saveza za esperanto

BiH, nekadašnja sekretarka Saveza, članica TEJO Upravnog odbora i predsjednica Organizacionog odbora Svjetskog kongresa esperanto-omladine 2006. godine.



**Fetah Zvirac, dipl. ing. gr.**

Član Saveza za esperanto BiH od 1973. godine. Učestvovao u brojnim aktivnostima Univerzitetskog esperanto kluba Sarajevo, Društva za esperanto Sarajevo, Saveza esperanto-omladine BiH i Saveza za esperanto BiH. Bio je učesnik i organizator prvomajskih susreta esperanto-omladine, ljetnih škola esperanta, omladinskih radnih brigada esperanto-omladine, brojnih susreta, okruglih stolova i kongresa (TEJO, SAT), saradnik i urednik brojnih izdanja Saveza. Bio je direktor Humanitarne organizacije „Espero“ i predsjednik Saveza za esperanto BiH. Član je SAT-a (Sennacieca Asocio Tutmonda).



**Azra Čolić, dipl. ecc.**

Diplomirani ekonomista, studirala na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Prvo zaposlenje dobila je u Savezu za esperanto BiH, a bila je zadužena za finansijske, organizacione, izdavačke i druge poslove. U ratnom periodu, kao član redakcije, uređivala i vodila radijsku emisiju Esperanto el Sarajevo (Esperanto iz Sarajeva), koja je sedmično emitovana na Radiju BiH sedamnaest

ratnih mjeseci i omogućila da informacije o agresiji na BiH dođu do esperantske javnosti. U periodu obnove BiH, kroz angažman u Projektu hitnog oporavka te nakon uspješnog okončanja projekta, počela uspješnu bankarsku karijeru od kreditnog analitičara do visokih pozicija, dominantno u području poslovanja sa privrednim subjektima. Obavljala najvažnije poslove u više banaka (izvršna direktorica, direktorica i predsjednica uprave), te aktivno učestvovala u organizaciji međunarodnih poslovnih konferencija i skupova (Sarajevo Business Forum i Sarajevo Halal Fair), uključujući lokalnu, regionalnu i međunarodnu promociju i prezentaciju u poslovnoj zajednici. Nakon penzionisanja, osnovala je vlastitu kompaniju za organizaciju sajmova i konferencija. Aktivna u udruženjima za podršku ženskom poduzetništvu.



**Fahrudin Šehanović, dipl. ing. arh.**

Dugogodišnji direktor uspješnog građevinskog preduzeća koje čini dio realnog sektora privrede BiH. Već od mladosti se aktivno posvetio esperantu, ne samo kao jeziku nego i kao ideji međunarodnog razumijevanja i povezivanja. Bio je voditelj kurseva esperanta i obavljao značajne i brojne funkcije unutar nekoliko esperanto klubova; bio je predsjednik Esperanto omladine BiH i bivše države te sekretar Saveza za esperanto BiH. U vrijeme njegovih mandata, a kao nastavak uspješnog rada prethodnih upravljačkih struktura, organizovan je veliki broj uspješnih događaja međunarodnog i lokalnog karaktera. Kao arhitekta i esperantista, uvijek gradi mostove među ljudima.



**Merzin Vejo, profesor**

Diplomirao na Pedagoškoj akademiji u Sarajevu. Esperanto učio u osnovnoj školi, a kasnije individualno usavršavao. Osim esperanta, govori engleski, arapski i francuski jezik na raznim nivoima. Aktivni policijski službenik sa skoro tri decenije rada u službi u više policijskih agencija u BiH.



**Adis Kriko, dipl. kulturolog**

Završio Kulturalne studije na Univerzitetu u Zenici. Saradnik više udruženja građana. Angažovan u građevinskoj kompaniji „ARCON consulting“ Zenica kao projekt menadžer.



## Obraćanje na večernjem prijemu u ime Akademije nauka i umjetnosti BiH



### **prof. dr. Marina Katnić-Bakaršić**

Redovna profesorica na Odsjeku za slavenske jezike i književnosti, na Odsjeku za komparativnu književnost i informacijske nauke Filozofskog fakulteta u Sarajevu te na Odsjeku za dramaturgiju na Akademiji scenskih umjetnosti u Sarajevu. Bila je voditeljica Postdiplomskog studija iz lingvistike na Filozofskom fakultetu u Sarajevu i prva voditeljica Doktorskog studija iz lingvistike na istom fakultetu. Osnovna područja naučnog zanimanja su stilistika, diskursna stilistika i kritička diskursna analiza. Objavila je dvanaest knjiga, od toga jednu elektronsku i dvije u koautorstvu, te dva udžbenika i dva priručnika ruskog jezika za osnovnu školu, također u koautorstvu.

Autorica je više od sto sedamdeset naučnik, stručnih radova, prijevoda i prikaza, koje je objavila u različitim domaćim i stranim časopisima, zbornicima i glasilima. Bila je voditeljica nekoliko međunarodnih i domaćih projekata. Učestvovala je u brojnim međunarodnim naučnim skupovima i/ili držala gostujuća predavanja u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Sloveniji, Japanu, Austriji, Poljskoj, Nizozemskoj, Portugalu, Crnoj Gori te na Malti. Godine 2003. i 2004. predavala je na individualiziranom postdiplomskom studiju na Filozofskom fakultetu u Ljubljani (Slovenija) predmet Diskursne studije. U zimskom semestru 2011/12. bila je gostujuća profesorica na predmetu Diskursna analiza u Klagenfurtu (Austrija), Univerzitet Alpe-Adria. Bila je na studijskim boravcima u Rusiji: Hercenov Univerzitet u St. Petersburgu (1983), MGU Lomonosov (1986), Puškinov institut u Moskvi (1989), u Poljskoj (Krakow, 1998) i gošća St. John's Collegea u Oxfordu (1999). Članica je PEN-a BiH od 2007. godine; predstavljala je PEN na međunarodnim konferencijama PEN-a na Bledu i svjetskim kongresima u Tokiju (Japan) i Biškeku (Kirgistan).

Angažirana je kao strana evaluatorica naučnih projekata u Sloveniji za ARRS (Javna agencija za istraživačku djelatnost R. Slovenije). Bila je ekspert Centra za žive jezike, ECML. Bila je članica redakcije Radova Filozofskog fakulteta u Sarajevu i časopisa Pregled, u kojem je bila i zamjenica glavnog urednika. U više navrata bila je voditeljica Odsjeka za slavenske jezike i književnosti Filozofskog fakulteta u Sarajevu. Od 1994. do 1996. bila je prodekanesa Filozofskog fakulteta.

Dobitnica je nekoliko nagrada, od kojih je posebno značajna međunarodna nagrada Grozdanin kikut za dramski odgoj 2008, kao i nagrade Univerziteta u Sarajevu za najuspješnijeg profesora Filozofskog fakulteta u 2010/2011. (20. 12. 2011) i nagrade Dr. Razija Lagumdžija Akademije scenskih umjetnosti za pedagoški i naučni rad u 2012/2013. godini. Za dopisnu članicu Akademije nauka i umjetnosti BiH u Odjeljenje humanističkih nauka izabrana je 2018. godine.





## Prilog 2: Sažeci uvodnih obraćanja

### Prvi panel

**prof. dr. Samir Ribić**

#### ***„Kako to radi? - demistifikacija tajne principa rada digitalnog računara i inteligentnih algoritama“***

Kroz razvoj računara pojam vještačke inteligencije je uvijek izgledao kao nešto neposredno blizu, a ipak daleka budućnost. Kako računar obavlja intelektualne zadatke, počevši od običnih aritmetičkih operacija, do današnjih modernih velikih jezičkih modela? Kako se dešava da svaki put kada shvatimo osnovni princip rada novog dostignuća računara, da mu se prestanemo diviti i prestanemo nazivati to dostignuće vještačkom inteligencijom? Kroz lično iskustvo preći će se od spoja žica, preko logičkih kola, gradnje mikroprocesora, principa šaha, simboličke matematike, optičkog prepoznavanja teksta, neuralnih mreža, ChatGPT programa do simulacija mozga u dalekoj budućnosti. Predavanje je titlovano na esperanto.

**prof. dr. Amila Akagić**

#### ***„Veliki jezički modeli: Trenutno stanje, društveni utjecaj i prilike za inovacije“***

Predavanje će istražiti savremene mogućnosti i izazove velikih jezičkih modela (Large Language Models - LLM), tehnologija koje oblikuju način na koji komuniciramo i pristupamo informacijama. Biće predstavljeno trenutno stanje razvoja velikih jezičkih modela, uključujući napredak u oblasti prirodnog jezika i njihove primjene u industriji, obrazovanju i javnom sektoru. Fokus će biti na analizi društvenog utjecaja, kako pozitivnog - u vidu povećanja efikasnosti, inovacija i personalizacije usluga, tako i potencijalno negativnog, poput širenja pristrasnosti i dezinformacija. Predavanje će također obraditi ključne prilike za inovacije, uključujući etičku primjenu, prilagođavanje specifičnim potrebama korisnika i integraciju u nove poslovne modele. Cilj je pružiti uvid u to kako LLM-ovi transformišu društvo, podstaći diskusiju o odgovornom razvoju i identifikovati načine za stvaranje održivih i korisnih rješenja.

**prof. dr. Razija Turčinhodžić Mulaahasanović**

#### ***„Mašinsko učenje“***

Mašinsko učenje je oblast nauke koja se bavi kreiranjem mašina sposobnih da odrade zadatke za koje nisu eksplicitno programirane. Procvat doživljava zbog velike količine raspoloživih podataka koja zahtijeva efikasne načine obrade. Mašinsko učenje se sastoji od različitih algoritama koji mogu rješavati različite vrste problema, među koje spada i automatizacija analize prirodnih jezika. Iako otvara nove mogućnosti, ova oblast također otvara i mnoga pitanja vezana uz primjenljivost na pojedine stvarne probleme i efikasnost pojedinih algoritama, te njihov način funkcionisanja.



## Drugi panel

**prof. dr. Federico Gobbo**

### ***„Etička razmatranja o korištenju vještačke inteligencije u univerzitetskom obrazovanju“***

Generativna umjetna inteligencija (često skraćeno kao GenAI) duboko utječe, među ostalim, na oblast univerzitetskog obrazovanja. Prema njoj ne možete biti ravnodušni, jer je studenti, prema različitim studijama, bilo tajno ili otvoreno, koriste za pisanje eseja ili generisanje izvornog koda. To otvara etičke dileme. U ovom predavanju su predstavljene četiri glavne nedoumice o kojima treba raspravljati: plagiranje, korištenje GenAI kao pretraživača, takozvana halucinacija i efekat eho-komore. Cilj predavanja je da podstakne tematsku diskusiju.

**doc. dr. Senija Šehanović**

### ***„(Zlo)upotreba ChatGPT-a u visokom obrazovanju Bosne i Hercegovine“***

Izlaganje, prije svega, daje kratak pregled rezultata istraživanja o načinu i etičnosti korištenja ChatGPT-a u visokom obrazovanju Bosne i Hercegovine s napomenom da je fokus istraživanja bio na grupi studenata. Izlaganje uključuje i kratka razmatranja o prednostima i izazovima koje korištenje vještačke inteligencije (AI) donosi studentima, visokom obrazovanju, ali i društvu u cjelini te jeziku kao temeljnom dijelu kulturnog identiteta i kolektivnog naslijeđa jednog društva. Zbog rezultata istraživanja, koji, nažalost, potvrđuju postojanje zloupotrebe korištenja ChatGPT-a u bh. visokom školstvu, osvrst se, osim na benefite, daje i na etičke dileme koje se javljaju pri korištenju generativne AI u akademskom okruženju. Na temelju dobijenih rezultata istraživanja, izlaganje će ponuditi prijedloge aktivnosti kojima se u visokom školstvu (kao polugi razvoja svakog društva) može potaknuti odgovorno korištenje AI alata. Preuzimanje ovakvih i sličnih aktivnosti sigurno bi vodilo ne samo maksimiziranju benefita nego i osiguranju primjene etičkih standarda u korištenju vještačke inteligencije.

Kada je u pitanju jezik, s obzirom na ulogu visokog obrazovanja u njegovom razvoju, etično i odgovorno korištenje AI i u ovoj oblasti predstavlja sredstvo koje pruža velike mogućnosti za unapređenje jezičkih kompetencija kroz alate za automatsku analizu, prevod i jezičku podršku. Ovakva primjena može značajno doprinijeti očuvanju i razvoju jezika uz istovremeno jačanje akademske i profesionalne jezičke prakse te će i na ovo pitanje biti ponuđen kratak osvrt.

**Semir Hambo, mag. hist.**

### ***„Umjetna inteligencija i mediji“***

Ubrzani razvoj umjetne inteligencije odrazio se na veliki broj sfera društvenog djelovanja, a neminovno i na rad medija. Iako su mediji vjerovatno još daleko od stadija kada će umjetna inteligencija zauzeti primat u obavljanju ove vrste djelatnosti, novi alati koji se unapređuju skoro



svaki mjesec nužno utječu i na rad medija. U svom referatu osvrnuću se na ključne značajke koje su već implementirane ili su na putu implementacije u svakodnevni rad medija kada govorimo o umjetnoj inteligenciji.

Klix.ba je ponosan da je prvi u regiji počeo sa uvođenjem umjetne inteligencije u kontinuiranoj borbi za suzbijanje govora mržnje, što je projekat koji je i regionalno nagrađen.

Osim toga, umjetna inteligencija je u velikoj mjeri ubrzala rad u tehničkom smislu medija, poput obrade fotografija, *spellchecka*, obrade audio i videosadržaja. Važno je istaći da nijedan od navedenih segmenata nije savršen niti se mediji mogu u potpunosti osloniti, niti se trebaju osloniti na tu vrstu olakšica u radu, ali je nezaobilazan element koji će u narednim godinama sve više oblikovati i medijski sadržaj, koji će biti potrebno pratiti i u skladu sa najboljim praksama implementirati.

## Treći panel

**prof. dr. Fahira Fejzić-Čengić**

### ***„Interkulturalna komunikacija i moguća uloga vještačkog jezika kao medija komunikacije“***

Još od antičkog doba bilježimo jedan paradoks da se često događaju brojni i raznovrsni šumovi u komunikaciji uslijed brojnih faktora, a mi ćemo se osloniti na jedan važan koji nam je i komparativni predložak za razmišljanje za naše savremeno tehnološko doba, a koje kazuje da su antički filozofi lijepo razvijali svoju filozofsku granu mišljenja, govora, logosa, ethosa, pathosa, ali su istovremeno imali misaoni i moralni zastoj kod primjećivanja, primjerice, ropstva i tretmana robova kao klase i njihovog bezobzirnog ugnjetavanja i ponižavanja, čak najveći među filozofima robove su zvali 'fonetički materijal' ili 'oruđe koje govori'.

Ovaj primjer mogao bi biti neugodan signal ili podsjećanje da bi i naše doba, savremeno po tehnološkim postignućima i samoj umjetnoj inteligenciji (AI), moglo imati slične etičke i interkulturalne obrasce i manire ponašanja. Jer, primjerice, tehnološki superiornija društva će s nužnom arogancijom i nipodaštavanjem promatrati moderne apatride, migrante, izbjeglice, ljude bez doma, domovine i pasoša, a takvih je u našoj svakodnevici sve više.

**prof. dr. Amela Šehović**

### ***„Vještačka inteligencija i njena primjena u jezičkim istraživanjima“***

ChatGPT od trenutka kada je predstavljen javnosti izaziva kontroverze, a osnovno pitanje svih stručnjaka, pa tako i jezičkih, jeste na koji će način ova nova tehnologija pomoći, a možda i odmoći u njihovim svakodnevnim profesionalnim izazovima.



U jezičkim istraživanjima pojavljuju se različite mogućnosti primjene vještačke inteligencije, a nas u ovom istraživanju zanima njena primjena u leksikografiji bosanskog jezika, i to na primjeru frazema. Naime, frazeme su jezičke jedinice koje se reproduciraju u gotovom obliku, imaju stalni raspored sastavnih komponenata, uklapaju se u rečenicu u funkciji prostoga člana, a svoje značenje ne dobijaju iz značenja pojedinih sastavnica, nego je značenje frazeme transponirano. Iz tog je razloga provjera adekvatnosti rječničke definicije dobijene putem vještačke inteligencije vrlo zahvalan istraživački zadatak.

Istraživanje je vršeno tako da su se definicije značenja frazema u postojećim frazeološkim i opisnim rječnicima bosanskog jezika upoređivale sa onim koje su dobijene uz pomoć vještačke inteligencije. Pitanja na koja ovo istraživanje nastoji odgovoriti su sljedeća: Da li je vještačka inteligencija sposobna definirati značenje neke frazeme, a ako jeste, da li to značenje korespondira sa njenim stvarnim značenjem, naročito u kontekstu kulturološke i pragmatičke analize. U tu svrhu odabran je podjednak broj poredbenih i neporedbenih frazema, a od neporedbenih frazema polovina je sa barem jednom leksemom orijentalnog porijekla. Naša je pretpostavka bila da će značenje poredbenih frazema biti adekvatno prepoznato budući da je stepen idiomatičnosti ovih frazema manji u odnosu na neporedbene frazeme. Što se tiče neporedbenih frazema sa sastavnicom orijentalnog porijekla, pretpostavka je bila da će njihovo značenje biti neadekvatno prepoznato ili nedovoljno precizno definirano. Početno istraživanje manjeg obima potvrdilo je ove pretpostavke, ali će rezultati analize znatno većeg broja frazema tek ponuditi konačne odgovore i ujedno otvoriti prostor za daljnje analize ovog fenomena.

**dr. sc. Jasmin Hodžić**

**„Prirodni, izvještačeni i vještački jezik – teolingvistička perspektiva“**

U lingvističkoj bosnistici i bosanskoj islamistici već je kroz nekoliko postojećih istraživačkih radova i studija, što zasebno, što interdisciplinarno, opisana tzv. Božanska teorija jezika i govora, čime je dostupan jedan specifičan teolingvistički uvid u prirodu i porijeklo jezika kao takvog. U ovom radu se kroz primarne islamske teološke izvore govori o međusobnom odnosu i mogućnostima tri vrste jezika: prirodnog, vještačkog (umjetnog) i izvještačenog jezika, uzimajući u obzir općelingvističku i teolingvističku perspektivu. Prirodni jezik se definira kroz već obrađenu Božansku teoriju jezika i govora, vještački jezik se opisuje kroz studiju slučaja jednog primjera nižeg nivoa vještačke inteligencije kroz analizu algoritma kod simuliranog razgovora s dječijom igračkom Jinn i još se dodatno propituje mogućnost Kur'anske aluzije na vještački jezik, dok se pojam izvještačenog jezika delegira kao takav i opisuje iz perspektive lingvistike i teologije, dovodeći ga u vezu s prirodnim i vještačkim jezikom pojedinačno, čime se kroz komparaciju u konačnici dobija određeno pojmovno određenje za tri slične, ali različite vrste jezika – naravno, s fokusom na pitanja sličnosti i razlika između prirodnog i vještačkog jezika kao konkretnih fenomena u prirodi i društvu.